

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Visi mes - Vasario 16-osios vaikai

Vasario 16-oji – tai ne tik valstybės atkūrimo šventė. Tai mūsų šaukinys laisvei, nenutrūkstamai kovai už ją. Šaukinys ne tik budėti, bet ir kasdieniu darbu stiprinti valstybę, ginti ją net taikos metais. Ginti ir stiprinti ne tik ekonominėmis, bet ir kūrybinėmis galiomis, kurias įgyja tik laisvas žmogus.

Išlaisvinus ir atkūrus valstybę, didžiausiu iššūkiu tampa išlaisvinti žmogų nuo vergo sąmonės, prietarų ir baimių, godumo ir puikybės. Ir tai – ne vienerių, ne dvejų metų, netgi ne vienos kartos iššūkis.

Tačiau net ir vergijos metais iškilūs tautos sūnūs ir dukros neprarado laisvės dvasios ir kūrybinių galių. Ir tik jų dėka prieš šimtą vienerius metus mūsų valstybė prisikėlė.

Prisikėlė ir per dvidešimt dvejus metus iš neraštingos, užguitos bendruomenės tapo tauta, Tautų sąjungos nare. Išugdė kūrybingų ir laisvę mylinčių tautiečių kartą.

Tačiau negailestingas likimas vėl nubloškė tautą vergijon pusei šimtmečio.

Ir vėl – penki dešimtmečiai teroro, tremčių, KGB ir cenzūros siautėjimo siaubo. Metų, kai buvo pasitelktos visos sovietinės imperijos pajėgos, kad sunaikintų tautą, kad taptume mankurtais be Tėvynės.

Tačiau tauta ir vėl prisikėlė. Prisikėlė tik kūrybinių galių dėka, tik stiprių dvasia tautiečių: partizanų, emigracijos ir pogrindžio rezistentų, disidentų bei katalikiškos dvasios žmonių dėka. Ir jų visų vėliava, šaukiniu tapo Vasario 16-oji.

Šios datos sovietai bijojo kaip velnias kryžiaus. Šią dieną mobilizuodavo visus „špikus“, „stukačiais“ vadintus, kad tik kur nors nesuplazdėtų lietuviška trispalvė.

Tačiau trispalvė tai vienu, tai kitur suplazdėdavo, pranešdama, kad tautos dvasia nepalaužta, o jos kūrybinės galios – gyvos.

Ir štai mes jau dvidešimt devynerius metus vėl turime nepriklausomą, kuriančią valstybę.

Todėl pervertinti kūrybiškumo reikšmės laisvės byloje neįmanoma, nes kūrybiškumas – kertinis akmuo tautos namų statyboje.

Su švente, mieli kūrėjai, kur jūs begyventumėte. Nes visi mes – Vasario 16-osios vaikai.

Petras Mendeika

efoto.lt nuotr.

GYVAJAI LIETUVAI

*Lietuviškas dar teka kraujas
širdy motulės Lietuvos,
ją atgimimas šaukia naujas
į dieną darbo ir kovos.*

*O, nelaimingoji tėvyne,
užmiršk, kuo vakar gyvenai
ir tuos, tavęs kur išsigynė,
palikę raudančią liūdnei...*

*Dar gyvas tavo artojėlis
žaliajam vasaros lauke,
dar žydi tavo pievų gėlės,
rasa palaistytos vaiskia.*

*Dar svyra varpos aukso gryno,
dar svyra svėrės pūdymų
ir marios mėlynojo lino
prie numylėtinės namų...*

*Aušra tekėjo ir užgeso,
bet tėviškės dangus – dar ne,
dar tau naktuzė miegą neša,
dar bėga bangos Nemune.*

*Dar rymo kryžkelėse kryžiai,
dar koplytėlės pakeliuos... –
Tad eik, šalie, kur pasiryžai,
ieškot ir rast naujos dalios.*

Bernardas Brazdžionis

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniui „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuviybės puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Petras Mendeika. Visi mes – Vasario 16-osios vaikai • 2-as psl. Tomas Petreikis. Skvarbus žvilgsnis į senąją Amerikos lietuvių periodiką • 3-as psl. Astrida Petraitytė. Variacijos Gary tema • 4-as psl. Romualdas Granauskas. Vargonai su tekinėliais. Apsakymas • 6-as psl. Algis Vaškevičius. Visuomenei pristatytas buvusių Kauno fabrikantų brolių Tilmansų palikimas • 7-as psl. Rita Nomicaitė. Muzikos apžvalga. Sausis. Šviesos ir meilės muzika • 8-as psl. Kultūros kronika

Kitame numeryje: Pasaulio teisuolis kunigas Vladas Požela • Kalbininkai ir poezija

Redaguoja Renata Šerelytė renata.serelyte@gmail.com • Maketuoja Jonas Kuprys

Skvarbus žvilgsnis į senąją Amerikos lietuvių periodiką

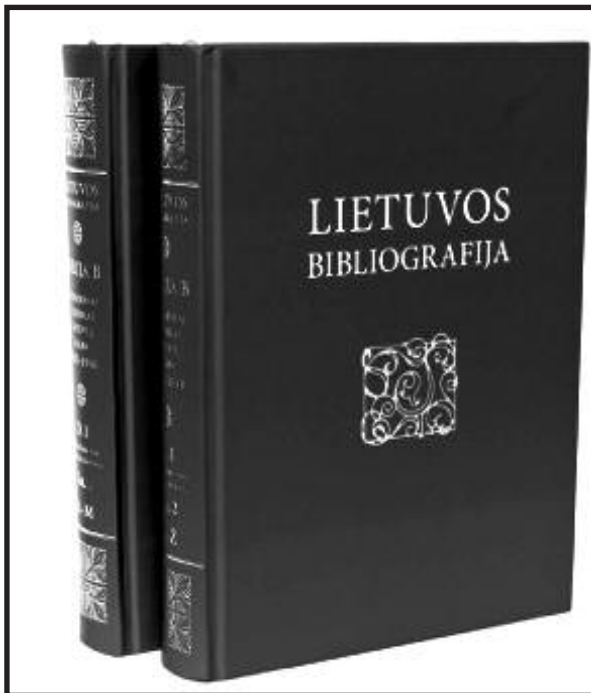
Periodinės spaudos bibliografijos rodyklę pasitinkant

Dr. Tomas Petreikis

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, kartu su bendradarbiais vykdanti retrospektyviusios „Lietuvos bibliografijos“ rengimo darbus, 2018 m. gruodžio pradžioje išleido pirmąjį leidinio „Lietuvos bibliografija. Serija B, Periodiniai leidiniai lietuvių kalba, 1823–1940“ dalį – „Poligrafiniu būdu spausdinti leidiniai“. Šį leidinį sudaro dvi knygos (kn. 1, A–M; kn. 2, N–Ž), kurių bendra apimtis 1644 puslapiai. Ši bibliografijos rodyklė apima laikotarpį nuo pirmųjų periodinių leidinių lietuvių kalba pasirodymo (1823 m.) iki Lietuvos sovietinės okupacijos ir aneksijos (1940 m. birželio 15 d.). Geografiškai leidinys apima visą pasaulį: nuo Charbino (dabartinėje Kinijoje) iki Urugvajaus. Analizuojamas laikotarpis žymi spaudos profesionalizacijos ir pasaulinės sklaidos erą. Ten kur buvo lietuvių jie leido savo laikraščius, ir tai stengėsi daryti kuo geriau, žvalgėsi į kitų tautų patirtį, nemažai jos perimdama ir taip tobulindama savąją žurnalistiką. Spauda atspindi kolektyvinį įvairių socialinių, etninių, konfesinių, tautinių ir kt. grupių požiūrį į valstybę ir už jos ribų vykstančius procesus. Kita vertus, tai ir galingas įrankis paskatinti tautą ar jos grupę aktyviems politinėms kovoms ir tautinės tapatybės išsaugojimui.

Periodinės spaudos bibliografijos poreikis brendė nuo XIX a. pabaigos. Domėtasi ir gausia Amerikos lietuvių spauda. Tarpukariu Lietuvos bibliografijos institutas suvokęs ilgalaikių tyrimų vertę ėmėsi rinkti informaciją ir apie užsienio lietuvių spaudą. Šių duomenų pagrindu 1935 m. M. Ruseckas parengė pirmąjį anotacinį užsienio lietuvių spaudos sąvadą, išspausdintą leidinyje „Pasaulio lietuvių“ (Kaunas, 1935). Vėliau bibliografinių darbų gausėjo. Amerikos bibliografų pastangomis išleista rodyklė *Bibliography of foreign language newspapers and periodicals published in Chicago* (1942), kurioje užfiksuoti ir 60 (iš 94 dabar žinomų) Čikagoje leistų lietuviškų periodinių leidinių. Žymusis bibliografas profesorius Vaclovas Biržiška, 1949 m. atvykęs į JAV po keleto metų (1951) parengė ir 1959 m. publikavo pirmąją referatinę Amerikos lietuvių periodinės spaudos apžvalgą. Profesorius, skatinamas egzilyje susitelkusių Lietuvos mokslininkų, kuriems nepaprastai sunkiai sekėsi ieškoti jiems svarbių periodinių leidinių, pradėjo rengti ir JAV spaudos, leistos iki 1910 m., bibliografijos rodyklę. Darbą savarankiškai tęsęs Pranas Lavinskas pirmasis išsamiau ėmėsi apibendrinti JAV lietuvių periodikos istoriją knygoje *Amerikos lietuvių laikraščiai, 1879–1955* (1956). Šioje knygoje anotuoti 148 (iš 284) periodiniai leidiniai. XX a. aštuntajame dešimtmetyje (1975 ir 1979 m.) reikšmingų bibliografinių darbų parengė Adomas ir Filomena Kantautai. Jie, peržiūrėję JAV ir Kanados bibliotekas, bibliografiškai aprašė 134 lietuviškus periodinius leidinius, leistus iki 1940 m. Lietuvoje, JAV, Kanadoje ir kitose šalyse. Po kelerių metų Jonas P. Balys bibliografijoje *Lithuanian periodicals in American libraries* (1982) pateikė žinių apie 132 JAV bibliotekose saugomus lietuvių laikraščius. Nemažai duomenų apie lietuvių periodiką buvo surinkta rengiant Lietuvos enciklopediją (37 t., 1953–1985). Enciklopedijoje bibliografai rado duomenų apie visame pasaulyje leistus 925 lietuviškus periodinius leidinius. Sovietmečiu Lietuvoje retrospektyviosios bibliografijos darbai persikėlė į 1946–1992 m. vei-

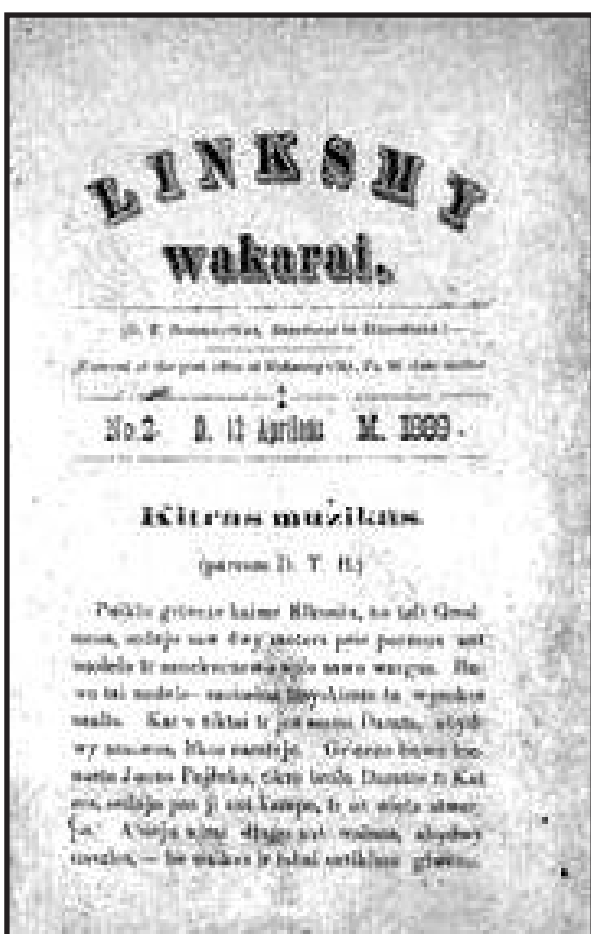

„Lietuvos bibliografija. Serija B, Periodiniai leidiniai lietuvių kalba, 1823–1940. D. 1, Poligrafiniu būdu spausdinti leidiniai. K. 1–2.“ (Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2018). Vygaudo Juozaičio nuotr.

Savaitraštis „Unija“ (1884–1885), redaguotas Jono Šliūpo ir leistas Mykolo Tvarausko New Yorke, buvo antrasis JAV lietuvių laikraštis. Pirmojo savaitraščio „Gazieta lietuviszka“ (1879–1880) egzemplioriai neišliko.

Iliustracija iš leidinio

Pirmasis Amerikos lietuvių žurnalas „Linksmų vakarai“ (1889–1890). Redaktorius ir leidėjas Domininkas Tomas Bočauskas. Iliustracija iš leidinio

kusius Lietuvos TSR knygų rūmus (vėliau jie perduoti Lietuvos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai). Šioje įstaigoje įkurtas Periodinių leidinių retrospektyviosios bibliografijos skyrius rengė periodinių leidinių kontrolinį sąrašą.

Neseniai pasirodžiusioje pirmojoje bibliografijos rodyklės dalyje „Poligrafiniu būdu spausdinti leidiniai“, iš viso kruopščiai aprašyti 1782 leidiniai. Tai pirmas mokslinė metodologija pagrįstas lietuviškos periodinės poligrafinės spaudos bibliografinis tyrimas. Išnagrinėtas objektas, parengtas ilgalaikio tyrimo planas (trukęs nuo 1960 metų), sukaupti ir išanalizuoti bibliografiniai, literatūriniai ir archyviniai šaltiniai, parengtos pagalbinės rodyklės, mokslinės publikacijos ir iliustracijos. Rodyklėje užregistruotas bibliografinis vienetas yra periodinis leidinys (laikraštis, žurnalas, biuletėnis, tęstinis ar vienkartinis leidinys). Lietuviškų leidinių paieškos napsiribojo Lietuvos atminties institucijomis, kreiptasi ir į užsienio bibliotekas, archyvus, muziejus bei privačius kolekcininkus. Informacija apie leidinius surinkta iš 130 pasaulio bibliotekų, archyvų, muziejų ir privačių rinkinių. Leidinyje nurodytas leidinių komplektacijos išsamumas ir saugojimo vietos. Kryptingai tiesioginiu arba nuotoliniu būdu peržiūrėtas Amerikos lietuvių archyvas Putname, Balzeko lietuvių kultūros muziejus, Kongreso ir New Yorko viešosios bibliotekos bei Albertos, Harvardo, Yale, Illinojaus, Kento valstybinio, Californijos, Kolumbijos, Cornell, Minnesotos, Misourio, Princeton ir Wisconsin universitetų bibliotekos. Iš viso surinkta duomenų apie 286 periodinius leidinius leistus JAV ir 3 Kanadoje.

Verta atkreipti dėmesį, kad šios rodyklės rengėjai nepaprastai kruopščiai aprašė leidinius, fiksuodami daugelį jos charakteristikų, nurodė esminius archyvinius ir literatūrinius šaltinius apie leidinį. Antai apie New Yorke pasirodžiusį pirmąjį Amerikos lietuvių laikraštį „Gazieta lietuviszka“ (1879–1880), redaguojamą ir leidžiamą Mykolo Tvarausko, kuris, deja, nėra išlikęs, surinkta net smulkiausia informacija. Nustatyta, kad šis laikraštis tarpukaryje buvo eksponuojamas mokytojo Jono Kirlio Spaudos muziejuje Žagarėje. Išlikusiose muziejaus vidaus nuotraukose

užfiksuota pirmojo Amerikos lietuvių laikraščio antraštė ir dalis metų specifikacijos. Antrojo pasaulinio karo metais leidinys dingo, jis iki šiol nerastas ir Amerikoje.

Dr. Tomas Petreikis, apibendrinęs šios bibliografijos rodyklės duomenis leidinyje publikuotoje studijoje lietuvių ir anglų kalbomis „Profesionalioji lietuvių periodika: leidybos ir spaudos 1823–1940 m. raidos istorija“ analizavo į užsienio lietuvių leidybos patirtis. Studijoje nubrėžtas Amerikos spaudos gyvavimo kontekstas, išryškintos bendrosios leidybos tendencijos ir pateikta daug statistinių duomenų. Galima atkreipti dėmesį, kad iki 1940 m. JAV lietuviški periodiniai leidiniai leisti 57 vietovėse. Daugiausia jų išėjo Čikagoje – 94 (iš jų 10 leidinių į šį miestą buvo perkelti iš kitų vietų), aktyvi leidyba taip pat vystyta Brooklyne, Bostone, Philadelphijoje, New Yorke, Shenandoah ir kt. Iš viso lietuviška spauda leista 12 valstijų, pirmavo – Illinojaus (104 leisti leidiniai), Pensilvanijos (81), New Yorko (53) ir Massachusetts (52) valstijos, bet būta bandymų leidybą vystyti ir mažai lietuvių apgyvendintoje Nebraskos valstijoje (South Omaha). Įvairių statistinių ir faktinių duomenų apie leidinius sutelkta pakankamai, kad būtų galima iš naujo pažvelgti į bet kurio pasaulio regiono, kuriame buvo leidžiami lietuviški leidiniai, spaudos istoriją. Siekiant skaitytojams sudaryti lietuvių periodikos dizaino raidos vaizdą, atsižvelgiant į geografinius nuotolius ir tipologines charakteristikas, parengtas iliustracijų intarpas, kurio dalį užima ir emigrantinė spauda.

Nukelta į 8 psl.

Variacijos Gary tema

Astrida Petraitytė

R. Kvinto paminklas, skirtas R. Gary

François-Henri Désérable. *Toks ponas Piekieknis*. – Romanas. – Iš prancūzų kalbos vertė Dainius Gintalas. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2018

Bveik atsitiktinai ši knyga man tapo tarsi pirmuoju žingsneliu Knygų mugės link – mat baigdamas skaityti patyriau, kad rašytojas François-Henri Désérable bus šios, jau dvidešimtosios, mugės svečias. O į knygą „Toks ponas Piekieknis“, parsinešusi ją iš bibliotekos, ėnikau tiesiog kaip Romaine'o Gary gerbėja.

Kritiškai vertinu tradiciją ant namų tvirtinti kone antkapines lentas bent šiek tiek mūsų pagangėje pasireiškusiems veikėjams (-oms), bet leisdamasi Jono Basanavičiaus gatve, užmačiusi užrašą, jog šiame name gyveno prancūzų rašytojas ir diplomatas Romaine Gary, pajuntu sukirbant pasididžiavimą: o taip, šis meistriškų romanų autorius, dukart Gonkūrų (Goncourt) premijos laureatas į pasaulinės Literatūros registrą yra įtraukęs ir Vilniaus vardą. O perkirtusi Basanavičiaus-Mindaugo gatvių sankryžą ir ant kampo „sutikusi“ mažąjį Romą, sugniaužusį batelį (kurį jis pasiryžęs sugrauzti, taip įrodydamas savo meilę mergaitei Valentinei), žvelgiantį į dangų – ar būsimos šlovės erdves? – vėlgi negaliu nepasidžiaugti neseniai mus palikusio skulptoriaus Romualdo Kvinto darbu ir tuo Gary autobiografinės knygos „Aušros pažadas“ įženkliniu (skulptūra radosi 2007 m.).

Kibirkštėlė knygai „Toks ponas Piekieknis“, galime suprasti, irgi išsibėgė čia, Basanavičiaus gatvėje – prancūzui visai atsitiktinai užtrukus tranzito taške Vilniuje, ne visai atsitiktinai įvykus „trumpam sujungimui“ – mat Gary „Aušros pažadas“ jam yra tapęs lemtingu: perskaitęs kone vienintelę knygą iš privalomos literatūros sąrašo, per prancūzų kalbos egzaminą buvo paklaustas būtent apie VII jos skyrių – apie tokį poną Piekieknį... O tylusis „Aušros pažado“ herojaus kaimynas, „pelė“, itikėjęs motinos – Minos Kacevos – mažajam Romui pranašaujama šlove, kartą „pritildęs balsą tarė: „Taigi kai tu susipažinsi su didžiais žmonėmis, garsiais žmonėmis, pažadėk, kad jiems pasakysi... Pažadėk, kad jiems pasakysi: Didžiosios Pohuliankos 16-ajame name, Vilniuje, gyveno toks ponas Piekieknis...“ (p. 29; cituojame Désérable cituojamą Gary).

Autoriui rūpi faktografinis tikslumas, štai jis pataiso: 1914 m. Vilniuje gimęs Romanas Kacevas (tiksliau – Kacew; tokia buvo jo pavardė prieš „persikrikštijant“ į Gary) čia gyveno ne 1917–1923, kaip įrašyta memorialinėje lentoje, bet 1921–1925. (Po to su motina išvyko į Varšuvą, kur ilgai neužtruko – persikėlė į išsvajotą Prancūziją.)

Mano pirmoji pažintis su Gary – per jo sukurta „kitą“ rašytoją – išties tapo sukrėtimu: kadais važiudama traukiniu iš Telsių į Vilnių, atsiverčiau neišvaizdžią, plonais viršeliais Emilio Ažaro „Gyvenimas dar prieš akis“ (vertimas išleistas 1992 m., veiksmai vyko ne ką vėliau), tapau įtraukta, įsukta į tą žodžiais kuriamo gyvenimo magiją... Vertėja Jūratė Navakauskienė, pabaigoje pristatydama autorių, praskleidė paslapties uždangą: Romanas Gari (lietuviškai dažniausiai taip būdavo rašoma pavardė), jau pelnęs Gonkūrų premiją už 1956 m. pasirodžiusį romaną „Dangaus šaknys“, neišsuduodamas, jog tai jis slepiasi už Emile Ajar, išsikovojo šį garbingą apdovanojimą antrą kart (šiai tik vieną kart rašytojui teskiriamą)... Mįslė galutinai išaiškėjo tik po rašytojo savižudybės 1980 m.

Autobiografinis romanas „Aušros pažadas“ buvo dar viena rašytojo – jau Gary – knyga, suvirpinusi, įaudrinusi sielą... Nors pažintis su šio Vilniuje gimusio, keletą metų Didžiojoje Pohuliankoje (taip vadinosi tuomet Basanavičiaus gatvė) gyvenusio žydo-prancūzo rašytojo kūryba vis plėtėsi, juk ir pastaraisiais metais radosi naujų vertimų, bet nė viena knyga jau netapo tokiais „asmeninio gyvenimo įvykiais“ kaip „Gyvenimas dar prieš akis“ ir „Aušros pažadas“...

Désérable sujaudintas savo neplanuoto, nenumatyto susidūrimo su Gary, atgijusių paauglystės prisiminimų apie „Aušros pažadė“ iškilusią Piekieknio figūrą, imasi tyrimo – net kreipdamasis į Lietuvos valstybinę archyvą siekia dokumentiškai įrodyti jo egzistenciją... Žinia, Piekieknio personažas yra tarsi „išvestinis“ iš kur kas svarbesnio (jei ne svarbiausio) – mažojo Romuškos motinos, žydės tarsi aktorės, tarsi prekeivės, itikėjusios sūnaus laukiančia šlove.

O dar nepasiekęs motinos pranašautų aukštumų Gary imasi vykdyti savo pažadą kaimynui – jis tai aprašo „Aušros pažadė“, o Désérable primena savo veikale: štai karo pabaigoje Anglijoje, kur buvo įsikūrusi Viši režimo nepalaikiusi prancūzų eskadrilė, o Gary – gal dar Kacew? – tarnavo lakūnu, apsilanko karalienė Elizabeth, ir štai kas nutinka: „Aš mėginu susiturėti, bet žodžiai savaime sprūdo man iš lūpų, ir, nusprendęs išpildyti beprotišką žmogaus-pelės svajonę, karalienei garsiai ir aiškiai pasakiau: «16-ajame Didžiosios Pohuliankos name, Vilniuje, gyveno toks ponas Piekieknis...» (p. 99–100).

Knygoje „Toks ponas Piekieknis“ persipina bent kelios gijos – Gary gyvenimo epizodai (ir grynai fak-

tai, ir vaizduotės „nėriniai“), jo knygų citatos, sufantazuoti Piekieknio biografijos momentai, autobiografinė linija... Pastarųjų autentiškumu gal ir būtų galima abejoti – gi romanas (tuo labiau kad sekama mistifikuotojo Gary pėdomis)! – bet vis įterpiamos faktografinės detalės (štai minimos tikros pavardės – ir vilniškio archyvo darbuotojų, ir gidės žydiškajame Vilniuje Dalijos Epšteinaitės, ir kitų) bent man kūrinio žanrą labiau prišlieja prie eseistikos nei prie „fikcijos“...

O Gary pomėgį mistifikuoti ne tik romanuose autorius vis baksteli, pavyzdžiui: „Žurnalistas jo klausinėja, kada ir kur jis gimęs, kokios esąs kilmės. 1914 metais, atsako Gary, vėl imdamas pūsti miglą: Rusijoje, tėvas esąs aktorius, motina prancūzė“ (p. 155). Mums primenama, kad nepaisant Gary siekio „tikruoju“ tėvu nurodyti garsų Rusijos aktorį Ivaną Mozzuchiną, juo vis dėlto tenka laikyti šeimą palikusį žydą Kacevą. Demaskuoti rašytojo biografinius „išmislus“, matyt, verta – bet ar verta su lupa tyrinėti, kas sufantazuota kūriniuose, net jei jie ir autobiografiniais įvardijami?

Désérable daug dėmesio skiria būtajai Lietuvos Jeruzalei, žydų tragedijai vokiečių okupacijos metais (beje, nenutylti ir sovietų vykdytų deportacijų į Sibirą). Tai suprantama – jo „tyrimo objektas“ Piekieknis yra žydas, šios „pelės“ gyvenimas, regis, traagiškai užsibaigė Paneriuose. Tik skaudžiai išgyvendamas Holokaustą, autorius, manyčiau, pasiduoda net ne vaizduotei, bet – ore plevenantiems stereotipams. „Vietos gyventojai, tai šiandien žinoma, buvo daugiau ar mažiau uolūs nacių padėjėjai, skirtingu lygiu talkino vykdamt žydų žudynes: didžioji jų dauguma, baili ar pasyvi, pasyvi ar baili, neįtūtė jiems gilaus priešiško, tačiau, šiaip ar taip, atsisakė jiems padėti <...>; ir galiausiai buvo lietuvių nacionalistų.

Tų ginkluotos policijos būrio gretose buvo apie šimtas vyrų, kuriuos vadino – kurie vienas kitą vadino – Ypatingi (išrinktieji). Atvykus vokiečiams jie ėmė persekioti žydus, juos gaudė tiesiog gatvėse, sinagogose ar namuose, netgi ištempdavo iš slėptuvių, kad pristatytų savo dabartiniams ponams, kurie atseikėdavo po dešimt rublių už galvą – ir kurie labai greit duodavo papildomo darbo: kiekvieną kartą, kai prie duobės krašto vokiečiai sušukdavo Feuer!, šaudavo lietuvis“ (p. 220–221). Čia norėtusi autoriui priminti: jei jau dėl Piekieknio realumo parūpo kreiptis į archyvus, tai tokios kategorijos teiginiai tuo labiau grįstini dokumentais...

Beje, pasakojimą autorius dokumentuoja ir vaizdais: štai paminklas Basanavičiaus gatvėje, štai kelios paties Gary nuotraukos (pvz., kone kailiniais apsitūloję abu su Lesle, pirmąją žmona, nešildomame Sofijos bute – būtent Bulgarijoje tuoj po karo pradėta diplomato karjera).

Kruopštus ir užtrukęs Piekieknio „tapatybės“ tyrimas užsibaigia Désérable sukrėtusi nusišvilimu. Kartą nuejęs į teatrą pažiūrėti Gogolio „Revizorius“, ten išgirsta vieno herojaus „revizoriui“ išsakytą prašymą, kone identišką piekielniškajam: „Aš nuolankiausiai prašau jus, kai nuvyksite į Peterburgą, pasakykite visokiems ten didžiūnams, senatoriams ir admiralams, kad štai, jūsų šviesybe ar ekscelencija, tokiam ir tokiam mieste gyvena Piotras Ivanovičius Bobčinskis“ (p. 238–239). Žioptelėjau iš netikėtumo ir aš – „Revizorius“ skaitytas visai kitoje „laiko erdvėje“ (tai buvo mokyklinės programos kūrinys). Tiesą sakant, dėl to Gary „demaskavimo“ šiek tiek gaila ir skaudu... Regis, ir autorius galiausiai padaro išvadą, jog nėra ko „moksliškai tyrinėti“ net ir autobiografinių kūrinių: kai iš to paties Basanavičiaus gatvės namo senos gyventojos išgirsta – ji pažinojusi Piekieknį, tik tai buvusi pravardė, prisimena ir tikrą pavardę, jam nebekyla pagunda kreiptis į archyvus... „Tačiau buvo netgi miela, kad visa tai galiausiai pasiliks supama paslapties, visiems laikams paskendę praeities miglose“ (p. 268).

Désérable rašo lengvu, žaismingu stiliumi, iš teksto galima ir humoristinių sentencijų pasirančiuoti („savo pavėlavimais esu nepalenkiamai punktualus“, p. 179). Regis, vertėjui autoriaus stilius yra artimas – lietuviškoji pasakojimo versija liejasi be jokių (kalbinių) trikdžių.

O iš anotacijos ant galinio knygos viršelio sužinome: „Šis fenomenalus romanas buvo nominuotas Goncourt, Renaudot, „Médicis“, „Femina“ ir „Interallié“ premijoms“. Nors, kaip suprantame, nominavimu viskas ir užsibaigė, mums, Gary gerbėjams, ši knyga – tarsi „privaloma literatūra“.

Didžiosios Pohuliankos namas su memorialine lenta R. Gary

VARGONAI SU TEKINĖLIAIS

Romualdas Granauskas

Pianistas Ludovico Einaudi groja Arkties jūroje

Brongiausias broleli!

Tą karvių melžimą aš dar aprašysiu, o dabar noriu tau papasakoti, kas dėjosi mūsų tėviškėj, kai jumis išvežė į Sibirą. Ne, pirmiausia dar reikia aprašyti, kaip sribokų pačios išvežtųjų turtą dalijosi.

Tas kaip tikslai buvo Atvelykio rytą. Aš dar nebuvo išvaryta į melžėjas, bet žinojau, kad į Rapolienės kūtę suvedė ar kelias dešimtis naujų karvių – jūsu, tų išvežtųjų. Atvežė ir keliolika vežimų šieno, šiaudų – ir ruginių, ir vasarinių. Gedrimas vaikščiojo po miestelį: „Oho! Dabar pašaro turim apšiai, galim ligi pat švento Jono karvių į lauką neleisti!..“ Dėl to mane ir išvarė į melžėjas, kad reikėjo tas naujas melžti, ne visos buvo užtrūkusios, o kitos jau ir veršiuotis turėjo. Ir su veršiais kelios buvo.

Žadėjau eiti į bažnyčią, išėjau į kiemą vandens parsinešti, o už tvoros bestovinti senoji Baltiejiene. Rytas buvo tykus tykiausias, visame mieste lyje gaidžiai giedojo. Baltiejiene pašaukė mane: – Ar į bažnyčelę taisais?

– Taisaus, – sakau, – kaip netaisysiuos, juk Atvelykis!

– Ir aš taisaus, bet musintais nebeisiu.

Ar susirgai, – klausiu, – ar kas?

– Ne, – sako, – bet šiandien miestely bus cūdai. – Kokie tie cūdai?.. – nesupratau, o Baltiejiene prisišaukė mane su pirštu, taip susikišusios ir šnibzdėjos per tvorą, – buvo toks ryto tykumas, kad nė puse balso negalėjai kieme rokuoties, – lig pat sribokyno ir dar toliau girdėjos.

O tas sribokynas – juk tu žinai, kur buvo? Valužio – vaistininko, kur dar keturiasdešimt pirmaisiais išvežė, name. Tai ten tas sribokynas buvo. „Būstinė“ liuob anie vadins.

– Per pačią sumą tie cūdai bus, – papasakojo Baltiejiene. – Vakar Urkauskienė aplakstė visas sribokienes, įsakė būstinės kieme visoms būti. Aktyvistėms turtą skirstys!

– Aš neisiu! – sušukau. – Kaip aš veizėsiu? Viena gyvatė – brolio kailinius grobs, kita – brolienės paduškas tampys!

– Reik eiti! – kaip sakyte įsakė Baltiejiene. – Apsikamšyk širdį – ir eik! Vaikų vaikams tą reikės papasakoti!..

– Aš negaliu... – sakau. – Aš nukrisiu vietoj!

– Ir aš nukrisiu, bet eisiu! Skaudžiau, kaip yra, vis tiek nebebus! Tu jaunesnė už mane esi, tu ilgiau gyvensi, tu ilgiau ir atmins!

Nieks ten mūsų neprileis, – sakau, – anie juk už tvoros bus, ne vidury gatvės. Ten juk viską suvežė.

Tegu būna už tos tvoros, bet juk per miestelį, žeme, turės eiti, padebesiais neparlėks! Einam, ir gan!

Sutarėv, kad eisiam. Juk tikslai veizėsiu, o už paveizėjimą į kalėjimą rasintais neikiš.

Po valandėlės senoji Baltiejiene užėjo pas mane, atsisėdov mano geroj troboj prie lango, kur visa gatvė kaip išdėta, laukav, kuomet tos aktyvistės iš kur pasirodys. Vos tikslai bažnyčioj pradėjo skambinti – ir pasirodė pirmosios: Mikalajienė, susivyniojusi tuščią maišą ir pasikišusi po pažaste, ir Gedrimienė, – ta rankoj nešėsi susilankavusi ar ne pusę atvarslių, – aiškiai jau kokiems patalams ar paduškoms susirišti.

Pakalnėj pradėjo tarškėti ratai, bet mudvi dar nematėv, kas atvažiuoja. O beatvažiuojąs sribokas Šedvydis, beparsivežąs didelį rudą bufietą su stiklinėmis durelėmis. Paskui ratusėjo dar keturi sribokai, bet be šautuvų. Mudvi iš karto supratov, kad eina į užkandinę, o gal pirmiau padės iškelti Šedvydžiui tą puikų bufietą, tik paskui eis gerti. Mikalajienė kažko paklausė, o Šedvydis apsuoko votegą aplink galvą, kirto arkliui ir sušuko ant viso miestelio:

– Ankstyboji varna subinę rakinėja!

Gedrimienė su Mikalajienė tik susižvalgė ir tekinos pasileido į pakalnę, Mikalajienei iškrito maišas, bėgdama dar primynė, o kol pasilenkusi besugraibė nuo žemės, Gedrimienė jau toloką galelį buvo nubėgusi.

– Zuzana, palauk!.. Zuzana, palauk!.. – šaukė, bet Gedrimienė nelaukė, ir Mikalajienė nusiginė draugė, tuo purvinu maišu plaikstydama.

Ir mudvi nuėjov į pakalnę. Sniegas bebaltavo tikslai pačiais patvoriais ir patrobais, o ant grįstųjų gatvės akmenų buvo pilka purvo pliurė antsidėjusi; aš dar nusistebėjau, kaip Mikalajienė, taip smarkai bėgdama į pakalnę, neišsilaužė kojų, juk senais slidžiais kaliošais tebuvo apsiavusi.

– Velnias daugiau kam padeda negu pondievs, – pasakė senoji Baltiejiene, ir aš visam amžiui įsidėjau tuos žodžius. – Bet tikslai lig laiko.

– O pondievs?

– O pondievs – visą laiką.

Sustojov kitoj gatvės pusėj, po kliūbo langais. Kur buvo šaulių namai, – juk žinai? – dabar buvo uždėtas kliūbas, ir sekmadieniais, vakarais, liuob rodyti atvežę rusiškus kinos, o lig pietų – vaikams, kad tie neitų į bažnyčią, bet šį rytą nieko nerodė, nes kliūbo langai nebuvo uždangstyti, o kieme neparpė kino motorėlis.

Aukštojoj sribokyno tvoraj buvo didieji var-

tai, su arkliais įvažiuoti, o šalip – mažieji varteliai, tokios siauros durelės. Dabar prie mažųjų stovėjo Donėla ir kalė į dėželę degtuką, norėdamas prisidegti; dėbtelėjo baltomis į šią pusę: vieną kartą, kitą, bet nieko nesakė. Paskui atsuko nugarą ir pats klausėsi. Girdėjov ir mudvi bobų balsus, ir vyriškų, storesnių, buvo, bet nei pro didžiuosius, nei pro mažuosius vartelius niekas dar neėjo ir neišėjo, – gal, sakau, aktyvistės jau nuo pat aušros laukė, kad tikslai prie svetimo turto nepavėluotų?

Ne kiek trukus – mažosios durelės ir atsidarė. Donėla pasitraukė į šoną, praleisdamas Šedvydiene su didžiausiu ryšuliu ant nugaros, bet nepratilpo tas ryšulys, dėl to vargšė kišosi vienu šonu, kišosi antru, o prasispausti niekaip negalėjo. Atžengusi kelis žingsnius atgal vėl davėsi tiesiai ir šį kartą taip išspringo, kad ryšulys liko baltuoti durelėse, o pati Šedvydiene išlėkė į gatvę ir atsidaugė į Donėla.

– Ko stovi kaip vėpla!.. – sušuko. – Ar negali padėti ištraukti!..

– O ko tiek prisigrobei? – nēmaž neskubėjo Donėla. – Pati ir trauk! Aš sargyboj stoviu!

– Dar tu čia vaipysies!.. – pradėjo šaukti Šedvydiene. – O kiek tavo Nastė prisigrobė?!.. Visus puikiuosius Bertašienės sijonus!.. Visas baltąsias Rimkienės bliuskas!.. Ir Petreikienės silkinę kuską su rožėmis, – viską viena pati apžergė!.. Man tik lupatus tedavė!..

Man tik silpnumas perėjo per kojas, – ot kas dabar su tavo Elzės puikiosiomis bliuskomis po miestelį švytruos!.. Donėliene!

O Baltiejiene pamatė, kad išbalus visa, priremė mane prie kliūbo sienos, šnypstė į ausį:

– Tylėk, Kontrimienėle, tylėk!..

Aš ir tylėjau, tik virpėti pradėjau visa. Tuo tarpu Donėla, neapsiklausydamas Šedvydienės balso, atrėmęs šautuvą į tvoros lentą, į kitą atsispyrė su koja ir patraukė ryšulį į save. Našiai patraukė, vyriškai. Abidvi išgirdov, kad paklodė tik čyrkšt!.. – perplyšo, ir visi daiktai, surišti į vidų, išsibarstė į gatvės pliurę: raudoni, žali, balti...

Dabar jau Baltiejiene griebėsi už širdies ir atsisolė šalia manęs į sieną:

– Jėzusmarija!.. Jėzusmarijė!.. Plikus vaikeliu išvežė, plikus išvežė!..

Juk žinai: Jazbutis – Baltiejiene seseries sūnus, iš Dargių, kur malūnų turėjo. Keturi mažieji sėdėjo ratuose, o su penktuoju, sako, Jazbutienė vėl buvo stora.

Pasimetusi paklodę į purvyną, Šedvydiene puolė rinkti atgal į krūvą kailinėlius, kepurėles, kelneles, vyriškus marškinius, primusinę lempą ir daug kita ko, ką buvo už tvoros iš Urkauskienės gavusi. Skubėdama lankstėsi, viena ranka grobė už vieno daikto, kita – už kito, mėtliojo atgal ant paklodės, plaukai išsipešė, krito ant akių, bet neturėjo laiko nė nusibraukti. Paklodės kerčių jau nebesurišo, taip sugniaužė į sauja, ryšulį vėl užsivertė ant kupros. Nepasakė Donėlai nė dėkui, tik žvalgydamos į šonus pustekinė nupūškavo į kalną. Donėla buvo beuždaras mažasias dureles, bet iškišo galvą Urkauskiene, pamatė nupilkuojantį Šedvydienės ryšulį, emė plonai šaukti:

– Šedvydien!.. Šedvydien! Parnešusys tuojau pargrįžk! Pasirašyt reikės!

Donėla vėl uždarė mažasias dureles, o šalip kažkas raudonavo purvyne, tad paėmęs dviem pirštais pakėlė sau prie akių, apveizėjo.

Tas raudonas buvo maža pirštinė, permetė atgal į kiemą per tvoros viršų. Atsisuko į vedvi:

– O judviem čia ko? Šnipinėti, ką?.. Šnipinėti?.. – ir buvo bežengias į šią pusę. Mudvi nelaukėv, kol prieis, pustekinė pasileidov į bažnyčios kalną. Kai sustojov prie šventoriaus mūro, susipratov, kad tūrivos stipriai susikibusios už rankų. Ko tuomet susikibov kaip maži vaikai, nuo šunies bėgdami?.. Niekas vedvėms neginęs.

Aš Baltiejienei pradėjau sakyti:

– Eikiav į vidų, nestovėkiav čia. Bent pasi-melsiav viduo, bent išsiverksiav, į Kristaus kančią veizėdamas!..

Bet veiziu, kad Baltiejiene pradėjo žiopčioti,

lūpa atvipo, o su rankomis tik grobstosi sau už širdies, tik grobstosi!.. Persigandau visa, purtinu už peties, prisikišusi klausiu:

– Ar bepareisi lig namų? Ar bepareisi?..

Linktelėjo galvą, aš paėmiau aną po rankos, ir dideliai palengva, kaip bitis nešdamos, nukiuotinov atgal. Nebėjov pro sribokyną, bet pro vaistine, pro žydų siūlę, ir šiaip ne taip pardėliojoj koja už kojos. Paguldžiau j lovą, o Baltiejaus nesą, į bažnyčią išėjęs. Baltiejiene, lovoj gulusys, su pirštu rodė į savo vaistus, kurių pilti. Valerijoną pyliu, konvalijų, kažkokių kitokių. Gulėjo, akis užmerkusi, alsavo sunkiai, bet už širdies nebesigrobtė. Aš sėdėjau šalip ant lovos, ana neatsimerkdama sugraibė mano ranką.

– Pabūk, Kontrimienėle... Kol pareis... Bijau viena. Tik nekalbink manęs...

Ir sėdėjau nekalbindama, kol senasis Baltiejius parėjo.

Grižusi viriau valgyti, šiaip kažką po trobą čiumeliojaus, o bulves sunkdama dar ir ranką nusiplikiau. Matau, kad nieko iš manęs šiandien nėra, sėdaus prie lango ir pradėjau melsties. Ir už tave, ir už save, bet akyse visą laiką stovėjo tie keturi maži Jazbučio vaikeliai. Tą rytą, kai jumis

ko nebuvo. Nepraėjus kelioms minutėms išgirdau, kaip Kaziūnė draskyte drasko lauko duris, – buvau užkabinusi prieš atguldama. Nesako – įleisk, nesako – atkabink, tik „Mama!.. – šaukia. – Mama!..” Kai atkabinau, įpuolė į priemenę, iškniausė man į sijoną, skubėdama taip nori man kažką pasakyti, taip nori! O aš dar nieko nesuprantu, glostau tik per petelius, glostau, o pati galvoju: „Pergąsdino vaiką tie šėtonai bešaudydami! Ką čia reikės duoti nuo išgąščio? Kuo reikės gydyti?..”

– Mama!.. – purto man sijoną. – Eikiav!.. Abidvi eikiav!.. Visi vaikai ten subėgo, ir dideli žmonės jau renkasi!..

– Kur eikiav!.. Ko eikiav?.. Tu man kaip žmogus pasakyk! Nusišluostyk ašaras ir pasakyk! Nekūkčiodama pasakyk!

– Anie anam kažką tuojau darys!..

– Kam tokiam darys?

– Tam!.. Juodajam!.. Šedvydis nuėjo Juodojo Zūbės su arkliu atvaryti!..

– Ar Juodajam Zūbei ką darys?

– Ne Zūbei, o tam juodajam!.. Mes nežinom, kaip ans vadinasi!.. Petkaus vaikai sakė, kad vargonai su tekinėliais!

Gatvės vidury, miestelio vaikų ir žmonių apstotas, juodavo fortepijonas. Aš jau buvau mačiusi fortepijoną: toks pat progimnazijos didžiojo salėj stovėjo. O šiojo viena koja jau buvo nulaužta ir valojos purvyne, pats, visas pakrypęs, plačiausiais baltais dantimis juokėsi į dangų. Aplinkui – stumdėsi sušilę, suplukę sribokai. Visi buvo girti, sunkiai alsavo, ir naminės smarvė per dešimtį žingsnių trenkė į nosį.

Čia pat sukinėjosi ir Gedrimas. Sribokyno dieji vartai dabar buvo ligi pat galo atkelti, bet vi-duo jau nebebuvo daugiau nei kokių baldų, nei drabužių. Aktyvistės, matyt, viską lig paskutinio siūlelio pakapstė. Čia pat sukinėjosi ir Urkauskienė. Ana buvo negerianti ir kitus draudė, bet šio-kią dieną ir anos žandai raudonavo. Gedrimas visą laiką juokėsi, lakstydamas aplinkui, o Urkauskienė norėjo aną nutverti už rankovės ir kažką pasakyti.

– Kliūbo turtą sulaužėt!.. Ar nesakiau, kad nereikia stumti per akminis?.. Matai, kokie maži tēr tekinėliai?..

– Kazački! – tūpčiojo Gedrimas juokdamas visa burna. – Ras, dva, kazački!..

– Bus dabar kazački! Akta reikės rašyti!

– Prikalsim anam tą koją!.. Ar vinių nėra?.. – ir vėl, atsisukęs į fortepijoną, mojavo rankomis: – Vaikai!.. Žyva!.. Tuojau ateis muzika!..

Sušvilpė per lūpą ir mandriai tūptelėjo, vieną koją atkišdamas tolie į priešakį, bet iš to kazački tiek teisėjo, kad dėjosi ant subinės į patį purvyną ir stenėdamos kėlės, remdamos ant visų keturių. Vaikai juokėsi, nuo bažnyčios kalno leidosi trys žmonės: vidury – senasis vargoninkas, ir du sribokai varė iš šalių. Senasis vargoninkas ėjo be kepurės, baltuodamas žila galva, ir abidvi rankas laikė sugniaužęs sau ant krūtinės. Atrodė, kad nešas suspaudęs kažkokį brangų daiktą, bet nieko nenešė, gal pirštai anam šalo. Gedrimas tuojaus pamatė:

– Muzika!..

Senasis vargoninkas sustojo prie purvino fortepijono, išvydo, kaip tas atrodo, ir nuleido rankas. Visi regėjom, kas su žmogum dėjos: nuleido žemyn tas rankas, susirietė, kaip į paširdžius gavęs, o balta galva pradėjo drebeti.

– Davai kazački!.. – prišokęs kumščiojo Gedrimas.

Senasis vargoninkas palengva kėlė aukštytyn galvą, bet ta ir vėl tuojau sviro ant krūtinės. Visi nutilo, ir patys mažieji vaikai stovėjo kaip įkalti. Kai paskutinį kartą pakėlė, perleido visus liūdnomis akimis, rodė, kožnam atskirai į pat širdį paveizėjo. Uždėjo rankas ant klavišų... Man pasirodė, kad žemė su visais akmenimis sulingavo, o bažnyčioj varpai vienu kartu suskambėjo!.. Bet nesuskambėjo nė kokie varpai, – abudu bokštu tylėdamys kyšojo į dangų... Ano pirštai taip iš fortepijono išgavo!.. Visi sustingę veizejom senajam vargoninkui į lūpas: kuomet tos prasivers? Buvo pamėlynavusios, virpėjo nuo šalčio, bet prasivėrė! Visi išgirdom tykį seno žmogaus balsą:

– Dievas mūsų išsigelbėjimas ir stiprybė, Veikiausia pagelba varguose...

Tuojau pat man už nugaros, aš tiktai nemačiau kas, dvi motriškos kaip klikte sukliko:

– Dėl to nebijokim, kad ir žemė drebtų, o kalnai virstų į jūros gilumą!..

Nukelta į 8 psl.

Kadras iš dokumentinio Vytauto V. Lansbergio filmo „Trispalvis“

vežė, aš anų nemačiau, aš nieko nemačiau, daržais už miestelio bėgdama, o akyse viskas taip stovėjo, lyg būčiau aiškių aiškiausiai regėjusi! Pati pradėjau bijoti: „Viešpatie, ar jau niekuomet man tas iš galvos ir neišnyks? Juk nebegalėsiu naktimis pamiegoti, durna paliksiu!..” Gėriau ir aš valerijoną, paskui parėjo iš lauko Kaziūnė, padaviau vaikui valgyti, pradėjov abidvi rokuoties, bent kiek tam kartui atslūgo. Kai pavalgiau, miegas apėmė. Kaziūnė pradėjo prašyties į miestelį pas vaikus, pasiėmė dar nuo Velykų kelis dažytus kiaušinius, leidau eiti, tiktai kaliavote įkaliavojau, kad lig temstant pareitų. O pati atguliu, tariaus neužmigsianti, tariaus – vėl tie pusplikiai Sibiro vaikeliai rodysis, bet ar nuo tų valerijonų, ar nuo ko, - užmigau. Neilgai tebuvo užmigusi, per miegą išgirdau, kad netoliese kažkas pakūšt!.. paukšt!.. – du kartus pagretais šovė. Puoliau į gerąją trobą prie lango, bet kad aikštėj nie-

– Tu tik namie sėdėk!.. – supykau. – Ar negirdėjai, kaip šaudo?

– Ten Gedrimas tyčioms į viršų šaudo! Kad visi už karto stumtų!..

– Ką stumtų?

– Tą!.. Juodajį!.. Tas dideliai sunkus, o tie negali pastumti, kojos slysta, visi girti!.. Abidvi einav! Juk sakau, kad ir dideli žmonės suėję veizas!..

Iš to visko tik tiek supratau, kad girti sribokai stumia kažką didelį juodą.

– Kelneles nepričiūriok iš to strioko!.. – pasakiau, dairydamos jau priemenės pasieniais kokio drabužio. – Tiktai kad man stovėtumi šalip visą laiką, motinai į ranką įsikibusi!

Dar nebuvo pradėję dorai temti, ir vedvi iš tolie pamatėv pakalnė, vidury gatvės, tarp kliūbo ir sribokyno, daug žmonių juoduojuant. Ne be reikalo senoji Baltiejiene širintais sakė, kad bus cūdų diena.

BALZEKO LIETUVIŲ KULTŪROS MUZIEJUS

DOVANŲ PARDUOTUVĖLĖJE GALITE ĮSIGYTI:

Nauja prekė – **marškinėliai su Vyčiu.**

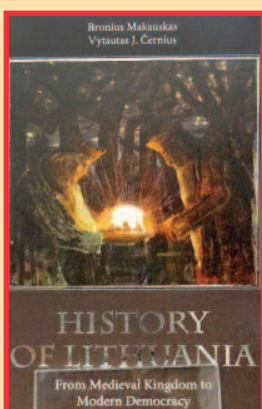
Išreiškite savo patriotizmą, įsigydami ir vilkėdami šiuos marškinėlius.

Broniaus Makauskos ir Vytauto J. Černiaus knyga

„History of Lithuania. From Medieval Kingdom to Modern Democracy”.

Leidiny yra skirtas tiems, kurie gimė ir gyvena toli nuo Lietuvos, galbūt jau nebekalba lietuviškai, tačiau vertina savo lietuvišką šaknis ir nori daugiau žinoti apie senelių ar tėvų gimtinę Lietuvą ir jos istoriją.

6500 S. Pulaski Rd., Chicago, IL 60629 • tel. 773-582-6500 • www.balzekasmuseum.org

Istorinėje nuotraukoje – Tilmansų vila buvusioje Smėlio gatvėje

Visuomenei pristatytas buvusių Kauno fabrikantų brolių Tilmansų palikimas

Algis Vaškevičius

Kaune, Mykolo Žilinsko dailės galerijoje atidaryta paroda „Atminties kodas: Tilmansų palikimas Kaune“. Visuomenė pirmą kartą turi unikalią galimybę vienoje vietoje pamatyti ir tikrai nustebti, kokias neįkainojamas meno vertybes buvo sukaupusi šiandien turbūt jau mažai kam girdėta vokiečių fabrikantų brolių Tilmansų šeima, turėjusi Kaune keletą fabrikų, taip pat banką, draudimo bendrovę ir kurios trys kartos čia gyveno nuo 1878 iki 1941 metų.

Pirmasis iš šios šeimos Richardas Tilmansas į Kauną atvyko 1878 metais, kai tuo metu čia jau stiprėjo vokiečių tautinė mažuma. Šioje parodoje yra daugiausia pristatomas verslininko Kurto Tilmanso šeimos palikimas. K. Tilmansas į Kauną 1906 metais buvo pakviestas dėdės Richardo ir čia atvažiavo su žmona Marija. Jie įsikūrė tuomet turbūt prabangiausioje Kaune viloje Smėlio g. 16 (dabartinė Griunvaldo gatvė). K. Tilmansas kartu su giminaičiais įsitraukė į miesto gyvenimą, politinę, kultūrinę bei visuomeninę veiklą.

Naujojoje parodoje eksponuojamos Marijos ir Kurto Tilmansų vilos interjero vertybės – vienas iš nedaugelio išlikusių tokio pobūdžio rinkinių Lietuvos muziejuose. Jis puikiai iliustruoja XX amžiaus pirmo-ketvirto dešimtmečių pasiturinčių Kauno verslininkų interjerą. Pasak parodos kuratorės daktarės Aldonos Snitkuvienės, daug laiko ir pastangų atidavusios šio rinkinio dokumentavimui, parodos parengimui ir puikaus albumo „Tilmansai ir jų palikimas“ rengimui, šis rinkinys reikšmingas istoriniu požiūriu, nes atspindi šeiminių savimone, meninius interesus, dvasinius poreikius ir pomėgius.

Kaip vieni turtingiausių to meto kauniečių, Tilmansai, nors ir nebūdami kolekcininkai, pagal savo skonį formavo namų ir biurų interjerą, o kartu diktavo tam tikrą madą tuometei Kauno aukštuomenei. Parodoje eksponuojamas Tilmansų rinkinys – baldai, paveikslai, indai, papuošalai, stalo įrankiai ir kiti daiktai leidžia prisiminti šią šeimą, kuri daugiau kaip šešiasdešimt metų vaidino didelį vaidmenį Kauno gyvenime – Tilmansai valdė kelis fabrikus, kitas bendroves, rėmė meną, švietimą ir kultūrą, aktyviai dalyvavo to meto politiniame gyvenime.

Tai, kad Tilmansų palikimas ir šiandien ištis vertinamas, liudijo daugybė į parodos atidarymą susirinkusių žmonių, tarp kurių buvo ir tokių, kurie prisimena, kokie pastatai Kaune priklausė šiems vokiečiams, kokie jų fabrikai čia veikė, ką gamino. 1893 m. senojo „Vulkano“ bazėje Richardas Tilmansas įkūrė bendrovę „Br. Tilmansai ir Ko“, gaminusią vinis, varžtus, sraigtus, vielą ir kitus metalo dirbinius. Jie turėjo ir kaulų miltus gaminusį fabrikėlį. Vieno iš Tilmansų fabrikų vietoje šiandien iškilęs Kauno „Akropolio“ prekybos centras, kai kurių fabrikų pastatai išlikę iki mūsų dienų.

Brolių Tilmansų įkurti geležies dirbinių ir sta-

tybinių medžiagų prekybos namai „Br. Tilmansai ir Ko“ veikė 1894–1940 metais. Tilmansai aktyviai veikė ir finansų srityje – jie dalyvavo steigiant Lietuvos komercijos banką ir draudimo bendrovę „Lietuvos Lloydas“, o 1921 m. įsteigė akcinę bendrovę „Tilka“, iš pradžių gaminusią degtukus, baldus, o vėliau tik saldinius, šokoladą ir kakavą. Čia dirbo tik moterys, o parodoje galima pamatyti ir didžiulę prabangią „Tilkos“ saldinių dėžę, kuri buvo padovanota Lietuvos prezidentui Antanui Smetonai jo 60-mečio proga 1934-aisiais.

Apie visa tai parodos atidarymo metu labai įdomiai papasakojo ir skaidres parodė dr. A. Snitkuvienė. Kai kurias nuotraukas jai atsiuntė Tilmansų palikuonys iš Vokietijos, iš Leverkuseno miesto. Pasak jos, šios šeimos palikimu ji susidomėjo gana atsitiktinai, kai Kultūros paveldo centro Paveldosaugos bibliotekos dokumentų skyriuje atrado 1941 metais Kultūros paminklų apsaugos įstaigos sudarytą Tilmansų turto, buvusio viloje Smėlio g. 16 registrą.

Tada buvo sužinota, kad dalį surašytų vertybių Marijos ir Kurto Tilmansų sūnui Herbertui buvo leista išsivežti į Vokietiją, dalį jis pats padovanojo Kauno valstybiniam kultūros muziejui. Vertinigiems dailės ir kultūros požiūriu objektams leidimas tada nebuvo išduotas, jie visi pervežti į Kauno valstybinio kultūros muziejaus patalpas. Pokario metais praradus patekimo į muziejų dokumentus, parvežti eksponatai prarado ir savo istoriją. Tik atradus Kultūros paminklų apsaugos įstaigos registrą, atsirado galimybė atlikti eksponatų identifikavimą ir atkurti jų istoriją.

„Tai mane labai įtraukė, buvo įdomu tyrinėti rinkinį, identifikuoti ir dokumentuoti eksponatus. Giliau pasidomėjau ir pačia Tilmansų šeima, Lietuvos ambasada Berlyne padėjo rasti šios šeimos palikuonis, todėl į parodos atidarymą atvyko Rudolfo Tilmanso vaikaičiai Gisela ir Michaelis. Praėjus 79 metams, šio unikalaus meno vertybių rinkinio eksponatais jau galime pasidžiaugti visi“, – sakė A. Snitkuvienė.

Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis džiaugėsi, kad dr. A. Snitkuvienė atliko didžiulį darbą, prikeldama iš užmaršties dar vieną Kauno istorijos dalelę. „Mes lyg ir žinojome, kur tie Tilmansų fabrikai buvo, girdėjome, kad jie gyveno turtingai, kaupė meno vertybes, bet kai viskas sudėta į vieną vietą, tai tada labiau suprantai ir įvertini tą palikimą“, – sakė direktorius, vokiškai pasveikinęs į atidarymą atvykusius šeimos palikuonis.

O. Daugelis pabrėžė, kad eksponatų istorija, jų kilmė yra labai svarbu – antai Vokietija yra skyrusi 2 milijonus eurų, kad būtų studijuojama tos šalies muziejuose esančių eksponatų kilmė. Jis džiaugėsi, kad muziejuje saugoma tokia vertinga Tilmansų kolekcija, kad ji dabar sutvarkyta, išėjo puiki knyga, kurioje viena dalis skirta pačiai šeimai ir jos istorijai, o kitoje yra aprašoma pati kolekcija ir jos eksponatai.

Rengiant parodą, muziejuje specialiai lankėsi specialistas iš Olandijos, tyrinėjęs kolekcijoje esan-

Tilmansai buvo sukaupe daug įvairių gėrybių.

A. Vaškevičiaus nuotr.

tį fajansą. Pasak O. Daugelio, įdomu ir tai, kad kai Kaune Pirmojo pasaulinio karo metais lankėsi Vokietijos kaizeris Paul von Hindenburg, jis gyveno būtent Tilmansų viloje – prie jos buvo pastatyta sargybos būdelė, iškelta Vokietijos vėliava. Yra išlikusi ir parodoje eksponuojama tai įamžinusi nuotrauka.

Leidinio recenzentė, Istorinės Prezidentūros Kaune darbuotoja dr. Ingrida Jakubavičienė gausiai į atidarymą susirinkusiems svečiams sakė, kad naujoji knyga – puiki dovana Kaunui, nes jo istorijoje tautinės mažumos suvaidino svarbų vaidmenį. Tilmansai į Kauną atvežė vakarietišką kultūrą, jų indėlis buvo labai svarbus, o ši kolekcija – viena solidžiausių ir turtingiausių, kurias turi Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus.

„Ilgai nebuvo žinoma, iš kur šis palikimas, o dabar jau viskas aišku. Prieš mus atsivėrė įdomi šeimos istorija, labai susijusi su Kaunu – Tilmansai labai domėjosi kultūra, jie Kaune pastatė teatrą, kuris buvo gausiai lankomas, jie buvo aktyvūs politikai, nors nėra aišku, kokios buvo jų politinės pažiūros. Istorinėms aplinkybėms susiklosčius jie turėjo palikti Lietuvą, bet jų turtas – namai, gamyklos, meno kūriniai liko čia, ir dabar galime tuo džiaugtis bei gėrėtis“, – sakė I. Jakubavičienė.

Įdomiais pastebėjimais pasidalino ir kitas knygos recenzentas Vytauto Didžiojo universiteto profesorius Jonas Vaičėnis. Jis pabrėžė, kad leidinio autorė pasirinko netradicinį pasakojimo būdą ir panaudojo ne griežtą istorijos įvykių seką, bet pateikė nuoseklų Tilmansų šeimos gyvenimo pasakojimą.

„Tilmansai šalia visų kitų dalykų dar rėmė ir Lietuvos kariuomenę, sportą, jie turėjo futbolo komandas, organizavo lauko teniso turnyrus. Jų santykiai su Lietuvos valdžia nebuvo paprasti, ir tai rodo įvairios detalės, pavyzdžiui sprendimas 1930-aisiais metais Smėlio gatvę, kur buvo Tilmansų vila pavadinti Griunvaldo vardu, o mes visi žinome, kad būtent Žalgirio mūšio metu vokiečių ordinas buvo nugalėtas“, – pastebėjo profesorius.

Tilmansų šeimos palikimu Kaune bus galima gėrėtis iki spalio 20 dienos. Muziejuje taip pat galima išgyti ir dr. A. Snitkuvienės leidinį apie šią ypatingą šeimą ir jos prieš nemažai metų paliktus pėdsakus šiame mieste. □

Muzikos apžvalga. Sausis Šviesos ir meilės muzika

Rita Nomicaitė

Valstybinio minėjimo formato neženklintam koncertui, skirtam Laisvės gynėjų dienai (Sausio 13-ajai) paminėti nebe pirmus metus organizuoja Lietuvos nacionalinis operos ir baletų teatras. Koncertai atsiranda sumanius teatro dirigentui, Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatui Robertui Šervenikui, vyksta didžiojoje Teatro scenoje.

Lietuvos kompozitorių atrama – dirigentas Robertas Šervenikas atlieka mūsų autorių kūrinius su simfoninio orkestro partija. Kitaip tariant, didžiausius kūrinius. Jo rankose – teatre dabar rodomi Onutės Narbutaitės opera „Kornetas“, Gintaro Sodeikos opera „Post futurum“, Giedriaus Kuprevičiaus baletas „Čiurlionis“. Repertuare turėdamas beveik visus lietuvių parašytus oratorijos žanro opusus, dirigentas, savo vidiniu poreikiu remdamasis, sukuria situacijas juos priminti, nesiriboti premjeriniais pristatymais. Taip gimstančios programos labiau jaudina ir klausytojus. Pernai Laisvės gynėjų dieną ypač giliai suskambėjo Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureato Algirdo Martinaičio *Pieta* – oratorija sopranui, baritonui, dviem chorams ir simfoniniam orkestrui (tekstas iš Mato ir Morkaus evangelijų, psalmių, katalikų himno Marijai bei senųjų bažnytinių giesmių lotynų ir lietuvių kalbomis). Šiame Teatro scenoje išgirdome Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatės Onutės Narbutaitės veikalą „Tres Dei Matris symphoniae“ („Trys Dievo Motinos simfonijos“). Triptiką atliekant taip pat jau iš anksčiau buvo apžiūrėta kiekviena natelė. Šiam dirigentui kompozitorė buvo patikėjusi kūrinio premjerą, surengtą 2004 m. Frankfurte prie Oderio. Kūri-

Dirigentas Robertas Šervenikas

nį atliko užsakovas Branderburgo valstybinis orkestras su Frankfurto Dainavimo akademijos ir „Aidijos“ choralais. Vėliau tam pačiam dirigentui teko garbė Simfonijai pateikti Vilniaus festivalyje bei įrašyti, o kompaktinę plokštelę išleido garsioji didžioji firma „Naxos“.

Laisvės gynėjų dieną „Tris Dievo Motinos simfonijas“ atliko teatro bei Kauno valstybinis choras, Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Svarbiausia kūrinio idėja – perteikti Marijos ir Jėzaus gyvenimo lūžių apmąstymus. Kūrinį sudaro trys pagrindinės dalys – *Angelus Domini* (Apreiškimas), *Bethleem* (Gimimas), *Mater Dolorosa* (Nukryžiavimas). Jos parašytos pagal tradicinius *Ave Maria*, *Gloria*, *Stabat Mater* tekstus. Veikalą įrėmina padalos. Įžanginė, arba Introitus, paremta „Giesmių giesmės“ mintimis. Pabaigos Oratio (malda) cituoja Hildegardos Bingenietės giesmės žodžius. „O skaisčiausioji Motina, / Tu nugalėjai mirtį, / Sukurdama gyvenimą“ – nuostabiai šviesia lyrika baigiamas vidinės rimties nuostabus veikalas. Jo turtingas meditatyvumas – kartu ir toks trapus, ir su nenugalima jėga „sviedžiantis“ sielą aukštytyn. Šių priešybų harmonija yra pagrindinis Onutės Narbutaitės kūrybos bruožas.

Žurnalo „Lithuanian Music Link/Lietuvos muzikos link“ 21 numeris

Kitą savaitę girdėjome dangiškos muzikos – Wolfgang Amadeus Mozart kūrinį koncertą. Vakarų daugeliu atžvilgių buvo ypatingas. Pirmiausia tuo, kad koncertavo vien Lietuvos atliekėjai. Kitas nudžiuginęs dalykas – suskambės visų laikų pats gražiausias instrumentinis koncertas – Koncertas fleitai, arfai ir orkestrui C-dur KV 138. Kartu šis kūrinys yra beveik pats sunkiausias jį interpretuojantiems. Jame daugybė greitų pasąžų, kuriuos fleita ir arfa turi groti ne tik kartu išgaudami garsus, bet ir vienodai frazuodami, dviese kaip vienas iš-tardami tuos trumpuosius klasicizmo motyvėlius. Pageidautume, kad fleitininkas Vytautas Sriubikis turėtų gerokai daugiau progų koncertuoti solo, nes neformalų profesinį muzikantų testą, t.y. Mozarto muzikos technines užduotis jis gražiai įveikė, o prasmę perteikė gyvai tarsi kalbėdamas. Šauni arfininkė Joana Daunytė turėjo progos pamatyti savo tolesnio tobulėjimo kryptį.

Šešiolikmetis obojininkas Pijus Paškevičius, Mstislavo Rostropovičiaus labdaros ir paramos fondo „Pagalba Lietuvos vaikams“ stipendininkas, atliko kitą meniškai sudėtingą Mozarto Koncertą – obojui ir orkestrui C-dur, KV 314. Pijus yra nepaprastai gabus muzikantas, dabar užsiėmęs grojimo būdo įgūdžių sutvirtinimu (jo mokytojas – puikus obojininkas prof. Robertas Beinaris).

Solistų partneris Lietuvos kamerinis orkestras programą pradėjo ir baigė opusais iš savo aukso fondo. Linksmai ir iškilmingai nugriaudėjo Nakties serenada orkestrui Nr. 6 D-dur KV 239 (Serenada turi išraiškingą būgno partiją). Tačiau smagiai nuteikė jau pirmieji koncerto taktai, kai Trečiojo divertimento, F-dur, KV 138 tylūs paslaptinigi pradžios motyvai atvėrė džiaugsmingą Mozarto melodiją. Šviesos ir meilės muzika, – taip Mozartą apibūdino galingasis Richard Wagner, – ansambliui atlikti padėjo dirigentas Robertas Šervenikas.

Šiuo koncertu Lietuvos nacionalinė filharmonija pradėjo keistą, tarsi kokios trem-

ties, sezoną. Remontui uždarius Filharmonijos koncertų erdves, net ir didiesiems kolektyvams teko ieškoti laikinos rezidencijos. Simfoninį orkestrą išleido dirbtinės akustikos „Compensa“, Kamerinį orkestrą maloniai priglaudė LDK Valdovų rūmų muziejus. Rūmų muziejus, didinga puošni renginių vieta, yra be galo mėgiama. Tviskantis Mozarto autorinis vakaras subūrė pilnutėlę (Didžiąją renesanso) menę publikos.

2018-aisiais Nacionalinė filharmonija taip pat nedirbo kasdieniškai. Ji su visais savo kolektyvais įaudė spalvingą giją modernios Lietuvos valstybės 100-mečio šventėse, parengusi ne vieną programą bendradarbiaudama su šalių – likimo sesių kolegomis, suorganizavusi išskirtinių koncertų kilniausiuose Europos ir Azijos festivaliuose, garbingose koncertų salėse. Antai Vokietijoje, Frankfurto Senosios operos koncertų salėje (Alte Oper) įvyko Lietuvos kamerinio orkestro koncertas, užveriant Europos centrinio ir Lietuvos banko organizuotas Lietuvos kultūros dienas, Lietuvą atkurtos valstybės 100-mečio proga pasveikino Europos centrinio banko prezidentas Mario Draghi.

Metų sandūroje pasirodė žurnalo „Lithuanian Music Link“/„Lietuvos muzikos link“ 21-asis numeris (2018 m. sausis – gruodis). Tai Lietuvos muzikos informacijos centro leidžiama „minčių kolekcija“. Ši, kita proga gimusi posakį pasiskolinau iš numerio autoriaus, latvio muzikologo Dāvis Eņģelio, esė apie Justę Janulytę.

Taigi, 21-asis „Linkas“ eksponuoja 10-ties tekstų kolekciją. Skirtingiausių kartų, įvairaus išsilavinimo autoriai daugiausia kalba muzikos temomis (rečiau apie pačią muziką). Apžvelgiama pasaulinė XX–XXI amžių šiuolaikinės muzikos ansamblių istorija ir jaunojo lietuvių kolektyvo „Synaesthesia“ aktualijos (Mindaugas Urbaitis); džiaz albumų naujienos (Laima Slepkovaitė-Butėnienė); festivalis „Mėnuo juodaragis“ – „nepriklausomas tarptautinis kasmetinis post-folkloro, alternatyvios muzikos ir šiuolaikinės baltų kultūros festivalis“ (cit. iš Povilo Vaitkevičiaus straipsnio). Nuoširdžiai dalinamasi grupės „Garbanotas“ emocijomis (Daina Dubauskaitė). Idėjos originalumu ir jos atsidavusiu įgyvendinimu kaip paprastai išsiskiria Lino Paulauskio straipsnis. Šįkart – „Daug muzikų“. Traktato preambulėje muzikologas aiškina: „Čia muzikos, ne muzikai. O kodėl daugiskaita? Nes atrodo, kad muzika vis dar tebėra labiausiai „išsisluoksniavęs“ menas, kaip joks kitas. Kas yra klasikinė muzika, žino visi. Kas yra šiuolaikinis menas – irgi, nes jau seniai įprato matyti šiuolaikinės tapybos darbus ant solidžių biurų sienų, o šiuolaikinio meno centrų kultūra irgi yra plačiau prasismelkusi.“

Nukelta į 8 psl.

Onutė Narbutaitė. *Tres Dei Matris Symphoniae* („Trys Dievo Motinos simfonijos“)

Vargonai su tekinėliais

Atkelta iš 4 psl.

Kiek tiktai buvom susirinkę motriškų, visos, be Urkauskienės, giedojom, – kol gyva, neišgirsiu daugiau to kio giedojimo! Giedojom mes, giedojo didesnieji vaikai, giedojo prie šono ir mano Kaziūnė, o mažieji glaudėsi prie didžiųjų arba, cypdami kaip šuneliai, nesu-prasdamys, ko išsigando, bėgo aukštyn į bažnyčios kalną. Jau ir stribokai, kurie rūkė, pradėjo svaidyti degančius papirosus į purvyną, o girtas Sedvydis, su viena ranka draskydamas vatinį, su kita mušosi į krūtinę. Prišokusi Urkauskienė įstūmė pro didžiuosius vartus ir uždarė, bet tas tuojau išėjo pro mažuosius ir, staugčiodamas kaip šuo, dabar su kumštėmis daužė per tvoros lentas. Vienas Gedrimas išblavė ir sukinėjos į visas puses, norėdamas išitėmyti, katrie čia dabar gieda?..

Bet mes nė vienas dabar jau nieko nebebijojom: ar tos psalmės žodžiai, ar tas fortepijonas su mumis kažką padarė, ko niekas nebūtų galėjęs padaryti: mušk, jei nori, kapok į gyvus galbus, bet mes čia būsim, mes čia giedosim, čia mūsų, ne jūsų, viskas! O fortepijone, atrodė, kad daugosi koks šimtas varpų: kaip iš po žemių šiurpindami kilo didieji ir storieji, dešimtys vidutinių būriais skambėjo aplinkui, o patys mažieji ir už mažus mažesnieji cinguliavo kaip tūkstantė

cidabru!..

... Aš tik pamačiau, kaip Urkauskienė šoko prie Gedrimo, nutvėrė už atlapų ir pradėjo purtyti:

– Šauk!.. – žviegė ne savo balsu: – Kam sakau, šauk!..

Gedrimas iškėlė ranką, ir tris kartus ugnis išlėkė į viršų. Bet mes giedojom!.. Mes nebijojom!.. Nuo didžiųjų vartų vyriškas balsas led pramušė pro tą mūsų giedojimą:

– Liaudies gynėjai, visi į būstinę!..

Mes bepalikom gatvėj vieni patys. Nuleido rankas senasis vargoninkas, nutilom ir mes. Jau buvo beveik sutemusi, senasis vargoninkas pasisukęs sunkiai pradėjo lipti atgal į bažnyčios kalną, visi tylėjom ir veizojom, o ano balta galva ilgai šviesavo įkalnė kaip žvakė. Nuėjo, pradėjom ir mes skirstyties po trobas. Nuo kitos pakalnės Juodasis Zūbė beatsivedas į plėškes pakinkytą arklį.

Supratau, ko vedas: girti stribokai nepastumia fortepijono, tad užkinkys Zūbės arklį ir vilkte įvilks į kliūbą...

Parėjovos su Kaziūne namie, užsidegė šviesą, atsisėdov prie pečiaus ant suolelio, mano mergelė prisiglaudė man prie šono, sėdėjov apsikabinusios ir tylėjov kaip po komunjios... Neilgtrukus kažkas pabarkšt į duris, – senasis Baltiejus bejeinaš. Nusimovė kepurę, pasakė Kristaus vardą.

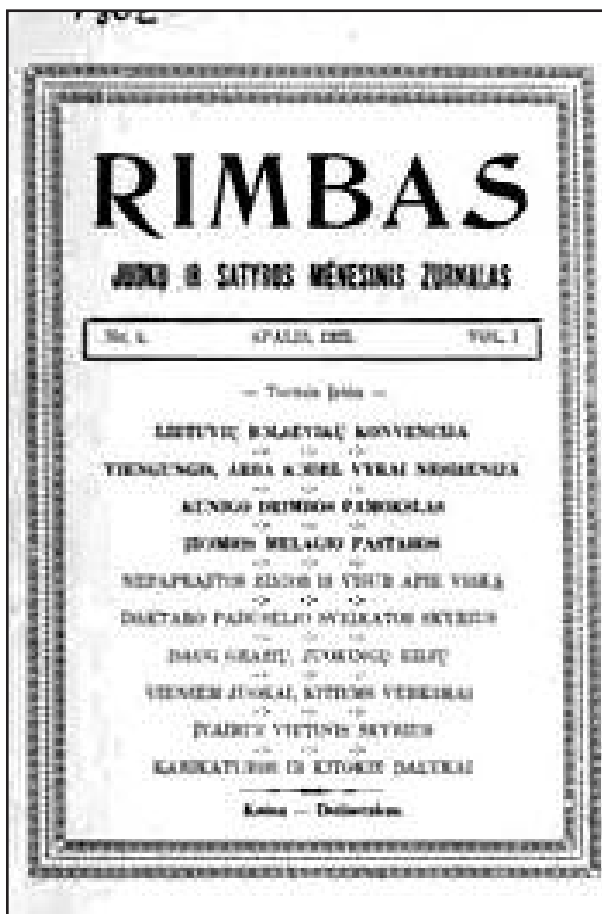
– Ateik, susiedėle. Nebturiu savo senosios. □

Skvarbus žvilgsnis į senąją Amerikos lietuvių periodiką

Atkelta iš 2 psl.

Skaitytojų dėmesiui tarnauja parengtos pagalbinės asmenvardžių, chronologinė, kolektyvų, leidėjų, spaustuvių, publikavimo vietų ir nerastų leidinių rodyklės. Svarbu pažymėti, kad iš bibliografų aprašytų 290 Amerikos lietuvių leidinių nustatyta, kad neišlikę 27 leidiniai leisti JAV ir 1 Kanadoje. Taip pat nemažai yra užfiksuota ir atskirų numerių trūkumų. Pagalbinės rodyklės leidžia kryptingai naršyti po bibliografijos rodyklę, suvokti jos duomenų struktūrą ir aprėptį, atkreipti dėmesį į bibliografų iškomus leidinius. Nacionalinės bibliografijos darbai nesustoją: periodinių leidinių bibliografiniai įrašai ir toliau bus kaupiami bei papildomi. Fundamentinių bibliografijos darbų kokybė didžia dalimi priklauso ir nuo lietuvių istorijai neabejingų tautiečių pagalbos. Visi norintys prisidėti prie nacionalinės bibliografijos veiklos, žinantys ar turintys duomenų apie nežinomus ar neišlikusius lietuviškus periodinius leidinius, leistus Amerikoje ar kito-

se šalyse, prašome informuoti nacionalinės bibliografijos kolektyvą adresu: Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Informacijos mokslų departamento Nacionalinės bibliografinės apskaitos skyrius, Gedimino pr. 51, LT-01504 Vilnius arba elektroniniu paštu nba@lnb.lt □

Išėjimoje ilgiausiai ejęs humoro ir satyros žurnalas „Rimbass = The Whip“ (1925–1956). Redagavo Rokas Židžiūnas ir kt. Ilustracija iš leidinio

Šviesos ir meilės muzika

Atkelta iš 7 psl.

Bet paklauskime žmonių iš skirtingų sociokultūrinių sluoksnių (arba ne, paprasčiau: turinčių muzikinį išsilavinimą ir ne) – kas jums yra „šiuolaikinė muzika“, dar geriau: kas yra jūsų mėgstama šiuolaikinė muzika; paprašykime pavadinti vardų. Atsakymai skirsis kaip diena ir naktis (čia panašiai kaip ir klausiant, kas yra elektroninė muzika). Taigi egzistuoja muzikos, kone kaip skirtingos meno šakos. Bet dabar Lietuvoje gausėja skirtingų muzikų multitalentų, kur kartais gali nuspėti, o kartais niekaip, kad viską daro tas pats žmogus. Straipsnyje-studijoje ilgiau ar trumpiau charakterizuojama beveik 20-ties politalentų kūryba, o plačiausias dėmesys natūraliai skiriamas „daugarankei“ Bjelle: „Visuomenei žinomiausia iš „daugarankių“ šiuo metu yra kompozitorė, dainininkė, tekstų autorė, gitaristė, klavišininė, pagrojanti ir senaisiais lietuvių liaudies instrumentais, chorvedė, edukatorė, renginių, radijo ir

TV laidų vedėja, fortepjonų derintoja ir renovuotoja, tapytoja... taigi renesansinio tipo asmenybė Bjelle (g. 1991; tikrasis vardas – Raminta Naujanytė).“

Dramos teatro specialisto požiūriu provokuojama susimąstyti, kaip turėtų būti keičiama/naujinama operos teatro, spektaklio samprata („Kaip išsproginti operą“). Tikslaus atsakymo nesiūlydamas, Vaidas Jauniškis kalba apie operos revoliucijos būtinumą, jį grįsdamas režisūros ir operos sociumo šampais. O gal atbudimo kelias būtų muzikos ir scenos vaizdo kuriama vienvė? Atsižvelgiant į tai, kad muzika yra simbolinis menas. Tuomet nereikėtų nė vargšo monologą dainuojančio solisto gausiai laistyti vandeniu... (Mozarto „Idomenėjo“ pastatymas Nacionalinėje operoje).

Straipsnis parašytas šaržo stiliumi, maištingai užsimojus, jis nėra akademiškas, kaip ir visas „Linkas“. Tai jaunatviškos dvasios, bendruomeniškas, draugiškas leidinys. Internetė: www.mic.lt – žurnalas (lietuviškai ir angliškai). □

Kultūros kronika

Sausio 25 d. Lietuvos nuolatinėje atstovybėje Europos Sąjungoje Briuselyje surengtas kultūros vakaras „Moters balsas“, kuriame meilėi muzikai, dalei, gyvenimui suvienijo grafikes Kristiną Norvilaitę ir Jūratę Rekevičiūtę, rašytoją Eriką Umbrasaitę ir kanklininkę Agotą Zdanavičiūtę. Pilnutėlėje Lietuvos nuolatinės atstovybės salėje skambėjo kanklių melodijos, paveikslų, kovos su vėžiu ir tiesiog gyvenimiškos istorijos. Vakarą pabaigoje kartu su Laume Agota (Agota Zdanavičiūtė) vakaro svečiai paniro į banguojantį kanklių melodijų ir sutartinių verpetą.

KOWNO. KAUNAS PRZEWODNIK ARCHITEKTONICZNY

ZAPRASZAMY NA SPOTKANIA PROMOCYJNE:

30.01 WARSZAWA. Zodiak. Warszawski Pawilon Architektury

31.01 KRAKÓW. Międzynarodowe Centrum Kultury

01.02 WROCLAW. Muzeum Architektury we Wrocławiu

Sausio 30 d. Varšuvoje, sausio 31 d. Krokovoje buvo pristatytas lenkų kalba išleistas Kauno architektūros gidas „Kowno. XX–XXI wiek. Przewodnik architektoniczny“. Kauno architektūros gidą paruošė Almantas Bružas, Marija Drėmaitė, Giedrė Jankevičiūtė, Rūta Leitanaite, Nijolė Lukšionytė, Jolita Kančienė, Vaidas Petrusis. Gido pristatyme Varšuvoje dalyvavo dr. Marija Drėmaitė ir dr. Vaidas Petrusis. Susitikimų su skaitytojais metu Marija Drėmaitė ir Vaidas Petrusis pasakojo apie Kauno architektūros istoriją, pristatė svarbiausius architektūros objektus, atsakinėjo į gausius susirinkusiųjų klausimus.